

PRZYSTANEK
1

ŚCIEŻKA HISTORYCZNO – PRZYRODNICZA „KRÓLEWSKI KĄT”

Grodzisko w Gródku

Grodzisko w Gródku jest jednym z najstarszych na Zamojszczyźnie. To tutaj znajdował się gród Wołyń, wchodzący niegdyś w skład Grodów Czerwińskich. Badania archeologiczne datują go już na VIII wiek, chociaż latopisy wspominają o nim dopiero od 990 roku.

Wołynianie mieli tu jedno ze swoich centrów plemiennych. Stąd nazwa Wołyń rozpowszechniła się na Ruś a później Rzeczpospolitą. Gród stał na wzniesieniu otoczonym wokół mokradłami. Stanowił w ten sposób punkt strategiczny, który w owych czasach strzegł przeprawy przez Bug. Należy tu wspomnieć, że gród Wołyń leżał na szlaku z Kijowa do Małopolski. Na przełomie X i XI wieku należał do Rusi Kijowskiej, po zagarnięciu go w 981 roku przez kijowskiego księcia Włodzimierza. W 1018 roku zdobył go Bolesław Chrobry, podczas zwycięskiej wyprawy na Kijów. Po śmierci króla gród ponownie wrócił w ręce książąt ruskich. Ostatnie wzmianki o grodzie pochodzą z połowy XIII wieku i mówią o zniszczeniu go przez najazd Mongołów. Niewykluczone jest również, że władający wówczas Grodami Czerwińskimi książęta halicko-włodzimierscy, zniszczyli własne umocnienia na rozkaz wodza tatarskiego. Potężne grodzisko, nazywane przez miejscową ludność Zameczyskiem, położone jest nad Huczwą. Jest to wspaniały punkt widokowy, z którego można dostrzec m.in. "Księżycową Mogilę" – XI-wieczny kurhan, kryjący prawdopodobnie szczątki jakiegoś wodza.

fot. R. Siek

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PRZYSTANEK
2

ŚCIEŻKA HISTORYCZNO – PRZYRODNICZA „KRÓLEWSKI KĄT”

Murawy kserotermiczne

Murawy kserotermiczne to ciepłolubne zbiorowiska roślinne, pozbawione drzew i krzewów, w których dominują trawy i rośliny zielne, przystosowane do dość ekstremalnych warunków, jakie panują podczas suchego i gorącego lata oraz mroźnej i ostrej zimy. Na Lubelszczyźnie spotykamy zazwyczaj niewielkie platy tego typu roślinności. Występuje tu jednak wiele niezwykle interesujących gatunków, które są charakterystyczne dla europejskich stepów kwiatnych i trawiastych, występujących w południowo-wschodniej części kontynentu.

Rośnie w nich mnóstwo pięknie kwitnących gatunków, często reliktowych oraz rzadkich. Pochodzą one głównie z obszaru śródziemnomorskiego, osiągając w Polsce północną granicę swojego naturalnego zasięgu. Duża różnorodność florystyczna tego typu zbiorowisk sprawia, że jest tu bardzo bogata fauna bezkręgowców, zwłaszcza chrząszczy, muchówek, błonkówek i owadów prostoskrzydłych, pluskwiaków i motyli.

To właśnie w zbiorowiskach roślinności kserotermicznej, na obszarze Wyżyny Wołyńskiej, znajdują się jedyne w naszym kraju stanowiska żmijowca czerwonego. Pojedyncze okazy można spotkać na słonecznych, ciepłych i suchych murawach na skarpie doliny Bugu między Gródkiem a Czumowem, w Dobużku nad Huczwą oraz w Posadowie koło Telatyna. Roślina ta została wpisana do „Polskiej Czerwonej Księgi Roślin” jako krytycznie zagrożona.

Żmijowiec czerwony

fot. P. Chmielewski

Młeka wiosenna

fot. R. Siek

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PRZYSTANEK
3

ŚCIEŻKA HISTORYCZNO – PRZYRODNICZA „KRÓLEWSKI KĄT”

Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu

Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Zamojskiego 20 stycznia 1997 roku. Całkowita powierzchnia Obszaru wynosi 11970 ha. Pod względem fizjograficznym obejmuje fragmenty dwóch mezoregionów: Grzędy Horodelskiej i Kotliny Hrubieszowskiej. Głównym celem utworzenia NOCHK jest poddanie pod ochronę wyróżniających się pod względem krajobrazowym terenów o zróżnicowanych ekosystemach. Najbardziej charakterystycznym elementem krajobrazu jest dolina Bugu i sama rzeka Bug, która na odcinku Kryłów - Horodło wyznacza wschodnią granicę Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Liczne zakola i meandry koryta oraz naturalny charakter rzeki wpływają na jej wyjątkową wartość fizjograficzną i przyrodniczą. Występuje tu wiele chronionych gatunków roślin i zwierząt. Spotkać można dubelty – rzadkie ptaki z rodziny bekasowatych. Na uwagę również zasługuje jedna z dwóch największych na Lubelszczyźnie kolonia czapli siwej „Czapliniec” w miejscowości Cichobórz.

Miejsca o najwyższej wartości przyrodniczej objęte zostały różnego rodzaju formami ochrony. Na terenie Obszaru utworzono dwa użytki ekologiczne:

„Jezioro Kacapka” – jezioro pochodzenia krasowego, gdzie efemerycznie gniazduje czapla biała

„Błonia Nadbużańskie” – stanowisko żmijowca czerwonego – rośliny występującej jedynie w trzech miejscach w Polsce (wszystkie w dolinie Bugu), oraz szczyrzenia zmiennego rosnącego jedynie tutaj.

Pomniki przyrody ożywionej reprezentowane są przez okazale drzewa lub ich grupy oraz płaty roślinności stepowej.

Tereny te mają również bardzo ciekawą historię, sięgającą 9-tysiąclecia p.n.e. o czym świadczą odkryte przez archeologów ślady obozowisk i narzędzia pozostawione przez społeczności łowiecko-zbiórnicze, ludy wczesnych kultur rolniczych a następnie Gotów.

Czapla siwa zakłada gniazda wysoko w koronach drzew.

Czaple białą można spotkać na Błoniach Nadbużańskich

Dubelt na łące w dolinie Bugu

for. R. Siek

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PRZYSTANEK
4

ŚCIEŻKA HISTORYCZNO – PRZYRODNICZA „KRÓLEWSKI KĄT”

Błonia Nadbużańskie

Błonia Nadbużańskie to użytk ekologiczny o powierzchni 190,5 ha. Powstał na mocy Rozporządzenia Wojewody Zamojskiego z dnia 5 listopada 1997 r. Jest to obszar malowniczych łąk, pastwisk, gruntów ornych i nieużytków, urozmaiconych kępami drzew i zarośli, usytuowany na gruntach wsi Gródek i Czumów. Obejmuje on mozaikę siedlisk od mokrych po suche. Porośnięte są one przez fitocenozy wodne, szuwarowe, zarośla łęgowe, torfowiska niskie, łąki wilgotne, świeże pastwiska oraz murawy kserotermiczne występujące na stromych, nasłonecznionych zboczach. Rośnie tu około 700 gatunków roślin naczyniowych, w tym wiele rzadkich i chronionych. Wśród nich na uwagę zasługują: kosaciec bezlistny, arcydzięgiel litwor, lyszczec wiechowaty, ożota zwyczajna, pierwiosnek lekarski i szczyrzeniec zmienny.

Szczególnie wiosną zaobserwować można wiele gatunków ptaków.

Czajka

Krwawodziób

Błotniak łąkowy (samica)

Kszyk

for. R. Siek

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PRZYSTANEK
5

ŚCIEŻKA HISTORYCZNO – PRZYRODNICZA „KRÓLEWSKI KĄT”

for. R. Siek

Żoła

Żolny są jednymi z najbardziej barwnych ptaków, jakie możemy zaobserwować w Polsce. Przylatują do nas w maju, wtedy też przystępują do godów. Następnie kopią nory, w których znoszą jaja. Głębokość takiej nory wraz z komorą lęgową na jej końcu może przekraczać nawet półtora metra. Ten niewielki, bo ważący niespełna 80 gram i mierzący trochę ponad 25 cm długości ptak, by ją wykopać musi wypchnąć od 5 do 10 kg ziemi. Zajmuje to im dwa do trzech tygodni. Żolny zasiedlają strome skarpy i wąwozy lessowe o urwistych brzegach. Najczęściej gniazdują w niewielkich koloniach liczących po kilka par, rzadziej pojedynczo. Cała krajowa populacja szacowana jest na 130–210 par, z czego na Lubelszczyźnie gniazduje 20–30 par. W naszym regionie żolny najliczniej występują na Zamojszczyźnie i w dolinie Bugu, gdzie nie brakuje odpowiednich siedlisk. Na początku lipca wykluwają się młode. Dorosłe ptaki karmią je owadami chwytanymi na polach i łąkach w pobliżu nor. Codziennie przed zachodem słońca żolny gromadzą się w stado i odlatują na noclegowisko pozostawiając młode w norach. Miejsca takie mogą być oddalone od kolonii lęgowej nawet o kilka kilometrów i są to najczęściej kępy starych drzew, pojedyncze drzewa lub zakrzaczenia rosnące wśród łąk. Powracają o świcie by dalej wypełniać swe rodzicielskie obowiązki. Pod koniec lipca młode opuszczają nory. Gromadnie polują razem z dorosłymi na otwartych przestrzeniach nierzadko w pobliżu zbiorników wodnych. Na początku września żolny odlatują na zimowiska znajdujące się w południowej i zachodniej Afryce.

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PRZYSTANEK
6

ŚCIEŻKA HISTORYCZNO – PRZYRODNICZA „KRÓLEWSKI KĄT”

Rzeka Bug

Bug jest jedną z ostatnich rzek Europy o nieuregulowanym korycie, gdzie wpływ człowieka na jej charakter jest niewielki. Nurt rzeki nieustannie rzeźbi dno i brzegi tworząc podwodne rowy i głęboczki. Powstają tam silne zawirowania widoczne na powierzchni wody. W innych miejscach, gdzie prędkość przepływu maleje, wymyty piasek i materia organiczna osiada tworząc mielizny i niewielkie łachy. Źródła Bugu znajdują się poza granicami Polski, w Gołogórah u stóp krawędzi Podola, na wysokości 311 m n.p.m. Całkowita długość rzeki wynosi 772 km, a jej wody za pośrednictwem Narwi wpadają do Wisły. Średnia prędkość przepływu wynosi około 7 m³/s. Między Kryłowem a Horodłem na odcinku o długości 59,5 km Bug stanowi wschodnią granicę Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Rzeka tu silnie meandruje tworząc odcięte od głównego nurtu, wypełnione wodą starorzecza. Na obszarze tym do Bugu wpływają dwie mniejsze rzeki: Huczwa i Bukowa, oraz dwa niewielkie ciekły wodne. Bug jest rzeką o śnieżno-deszczowym ustroju zasilania, z wyraźnym wezbraniem roztopowym w kwietniu. Okresowe wylewy rzeki tworzą swoisty mikroklimat, wpływający na bogactwo flory i fauny. Wiele występujących tu gatunków jest objętych ochroną prawną.

Brzegówki kopią nory w naturalnych, urwistych brzegach gniazdowe nieuregulowanej rzeki

Rybitwa białoskrzydła gniazduje na starorzeczach i rozlewiskach

Czapla biała żeruje w dolinie rzeki na podmokłych łąkach

Zimorodek żywi się małymi rybkami, na które poluje w korycie rzeki lub na starorzeczach

for. R. Siek

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

ŚCIEŻKA HISTORYCZNO – PRZYRODNICZA „KRÓLEWSKI KĄT”

Pałacyk w Czumowie

Obiekt, który został zaprojektowany przez dwóch architektów włoskich, wzniesiono dla Pohoreckich w II poł. XIX wieku. Trzy stulecia wstecz istniała tu strażnica nadbużańska - zameczek rycerski. To pozwoliło wykorzystać pozostałości dawnej baszty do uformowania obecnego pałacu. Teraz obiekt stanowi własność prywatną i adaptowany jest do celów turystyczno-wypoczynkowych. Zanim jednak do tego doszło pałacyk miał wielu użytkowników. W czasie I wojny światowej Austriacy założyli tutaj szpital polowy. Pożar wywołany działaniami wojennymi pozostawił po sobie wiele zniszczeń. Na początku II wojny światowej stacjonujący tu żołnierze radzieccy spalili wyposażenia wewnątrz, zaś Niemcy okupujący później obiekt, zakładając placówkę graniczną, wycieli drzewa zasłaniające widok na Bug. Po zakończeniu działań wojennych pałacyk zajęto na strażnicę WOP. Później umieszczono w nim szkołę. Obecnie jest miejscem spotkań krajoznawczo-turystycznych. Jest tutaj ciekawie urządzona Izba Regionalna a w pałacowym Gościńcu Agroturystycznym "Królewski Kąt" można skorzystać z noclegów.

for. R. Siek

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

